TÜRK TARİH KURUMU

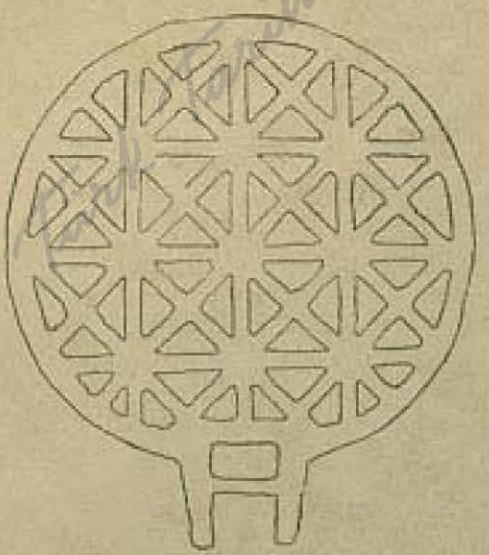
BELLETEN

Cilt : 1

Sayı : 3—4

Temmuz - İlkteşrin 1937

Türk Tarih Kurumu

ANKARA
1937

BİYOGRAFYA

Stanley Lane-Poole

Halil Edhem
İstanbul Saylavı

İngilterenin en maruf müsteşrik âlimlerinden olan Mister Lane-Poole'in küçük, fakat çok tanınmış ve istifadeli olan "The Mohammadan Dynasties„ adındaki eserini [1] Maarif Vekâleti birçok ilâvelerle ve "Düveli İslâmiye„ namı altında türkçeye tercüme ettirerek 1927 de bastırmıştı [2].

Bu kitabın mukaddimesinde müellif eserini hangi maksatla yazdığını ve kitabın tertip ve tasnifi nasıl olduğunu bildiriyor ki, başlıca İslâmî sikkelerle meşgul olanlara bir kolaylık olmak üzere ve bir Umum İslâm Tarihi tarzında cem ve telif ettiği anlaşılır. Filvaki şark ve İslâm Tarihi ile uğraşan müsteşriklerin elinden düşmiyen bir kitap olduğu gibi türkçeye tercümesi de bizim Üniversitelilerimizin çok kullandıkları bir eser olduğu söylenmektedir.

Umumiyetle meşhur adamların ve büyük âlimlerin tercümei halleri pek eski zamanlardanberi yazıla gelmekte olup, bunların bilinmesindeki istifadenin nakadar mühim olduğunu söylemeğe hacet yoktur.

Binaenaleyh ilim, san'at, meskükât, tarih, coğrafya, seyahatler, biyografyalar velhasıl bütün İslâmiyat ve Türkiyat Kültürleri üzerînde çalışmış ve neşriyatta bulunmuş ve hele Londra'da British Museum'un İslâm meskükâtile başka bazı koleksiyonların kataloglarını tanzim etmiş olan bu büyük âlimin biyografyasını tanımaklığımız pek faydalıdır.

[1] **The Mohammadan Dynasties,** Chronological and genealogical tables with historical introductios by Stanley Lane-Poole. Westminster 1894. 8°, 361 sahifa. Bu kitabın stereotip olarak yeni bir basımı 1925 te çıkmıştır.

[2] **Düveli İslâmiye,** Tarihî methaller ile takvimî ve ensabî cetvelleri havidir. Mütercim Halil Edhem. İstanbul. Millî Matbaa 1927 (H. 1345). 640 sahifa.

İslâm meskükâtı için Lane-Poole'ün muktedir talebesinden olan ve şimdi British Museum'da İslâmî Numismatik şubesini idare eden Mister John Walker bize hocasının hayatına ve telifatına dair verdiği notlar için kendisine burada şükranlarımızı takdim ederiz. Mezkûr notları, bizim topladığımız bazı malûmata ilâve ederek aşağıda dercediyoruz.

Her halde, eğer yüksek Kültür Bakanlığı "Düveli İslâmiye„ yi yeni Türk yazımıza çevirterek tekrar bastırmak isterse, Lane-Poole'ün Biyografisinin mukaddimeye konmasını tavsiye ederim.

Kuvvetli bir tarihçi ve arkeolog olan müteveffa Lane-Poole (Stanley) Londrada 18 Kân. I. 1854 tarihinde doğmuştur. 1894-1904 senelerinde Dublinde Arapça profesörü idi. Ulûm ve sanayi şubeleri reisi olan E. Stanley Poole'ün büyük oğlu ve maruf bir müsteşrik olan E. W. Lane'nin yeğeni idi. İngiltere'nin ileri gelen ailelerinden Charlotte Bell adında bir bayan ile 1879 da evlenmiştir. 1905 te vefat eden bu bayandan iki oğlu ve bir kızı olmuştur: Oxford ve Dublin Üniversitelerinde doktorluk rütbelerini aldıktan sonra 1874-1892 senelerine kadar British Museum'un İslâmî Numismatik şubelerini idare etmiş ve fakat 1883 de İngiliz Hükûmeti tarafından arkeolojiye dair bir vazife ile Mısıra ve 1886 da Rusyaya gönderildi. 1890 da Âvustıralyada bir seyahat yapıp avdetinde ve 1895-1897 seneleri içinde Kahirede arkeoloji tetkikleri yapmak üzere kendisine Mısır Hükûmeti tarafından bir memuriyet verilmiştir. Bu aralık Mısır Arap âbideleri muhafazası komisyonuna mefahir aza intihap olundu. 1901-1902 de İrlanda Kırallık Akademisi heyetine kâtip ve yine bu seneler içinde Wals Üniversitesi arapça imtihan mümeyyizi oldu.

Mister Lane-Poole 29 Kân. I. 1931 de vefat etmiş olduğundan 77 yaşına varmıştı. Onun ebedî gaybubeti İslâmiyat ilimleri için büyük bir ziyadır.

"Mohammadan Dynasties„ 'in sonuna müellifin koyduğu listede görüleceği veçhile Lane-Poole'ün eserleri iki kısma ayrılabilir. Birincisi sırf İslâmî Numismatik ve ikincisi de başka sahalarda yazdığı kitapları ihtiva eder.

İslâmî Numismatike Dair Eserler

"Guthrie„ Koleksiyonındâ İslâmî sikkeler, 1874.

International Numismata Orientalia, İkinci kısım, Türkmen sikkeleri 1875.

Essays in Oriental Numismatics. Birinci, ikinci ve üçüncü seri, 1874, 1877, 1892.

Catalogue of Oriental Coins in the British Museum

10 cilt. Hepsinde resimli levhalar vardır.

Cilt I. Halifeler 1875.
« II. Mohammadan Dynasties 1876.
« III. Turkumans 1877.
« IV. Egypt 1879.
« V. The Moors and Arabia 1880.
« VI. The Mongols 1881.
« VII. Bukhara 1882.
« VIII. The Turks 1883.
« IX-X. Geçenki ciltlere ilâveler ve umum fihristler. 1889, 1890.

Catalogue of Indian Coins in the British Museum.

Cilt I. Sultans of Dehli 1884.
II. Mohammadan States 1885.
III. Mughul Emperors 1892.

Catalogue of Arabic Glass Weights in the British Museum 1891. 14 ciltten ibaret olan bu kitaplar 4500 sahifadır.

Coins and Medals, Their place in History and Art. 3 üncü basım 1894.

Catalogue of the Mohammadan Coins in the Bodleian Library, Oxford, 1888

Catalogue of the Coins in the Khedivial Library 1897

Başka eserleri

Biyografya: The Life of Edward William Lane 1877. The Lord Stratford de Redcliffe 2 Cilt 1888 (Halk için). Sir E. F. Bower 2 Cilt 1889. Sir Harry Parkes, 2 Cilt, 1890 ve 1901. Sir R. Church 1890. Aurangzib, 1893. Saladin 1898. Babur 1899. Watson Pasha 1919.

Tarih, san'at ilh: Lane's Arabic - English Lexicon. Bunun 6 - 8 ciltlerini neşretti 1877-1893. The People of Turkey 2 Cilt 1878. Lane's Selections from the Koran. Bir mukaddime ile neşretmiştir. 1879. Le Coran, sa poésie et ses lois 1882. Speeches and Table - talk of Mohammad (Peygamberin hitabeleri ve sofra musahabeleri) 1882 (son basım 1905). Social Life in Egypt 1883. Studies in a Mosque 1883 (2 inci basım 1893). Arabian Society in the Middle Ages, 1883. Selections from Swift, 2 Cilt 1884 - 85. (Meşhur İngiliz muharrirlerinden). The Art of the Saracens of Egypt 1886. The

Moors in Spain 1887 ve 1915. Turkey 1888 (16 ıncı basım 1908). The Barbary Corsairs 1890 (3 üncü basım 1915). The Mughul Emperors 1892. The Mohammadan Dynasties 1894 (yeni basımı 1925). Catalogue of Arabic Art Museum at Cairo 1896. Cairo Fifty Years Ago 1896. Egypt in the Middle Ages 1901. Mediaeval India 1902 (9 uncu basımı 1915). Story of Cairo, 1902. İslâm 1902. North-West and by North 1903. The Thousand and One Nights, 3 Cilt 1906. Mediaeval India from Contemporary Sources, 1916. A Short History of the Middle Ages 1917.

Lanc-Poole'ün yukarda saydığımız belli başlı eserlerinden başka, Times'de ve sair gazetelerde, birçok Dergilerde ve Ansiklopedilerde yüzlerce ilmî makaleleri vardır ki buraya dercetmek mümkün değildir.